

Установа адукацыі

“Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

Прарэктар па вучэбнай рабоце
А. В. Макоўчык
2020 г.
Рэгістрацыйны № УД-26-1/31/2020/вуч.

ГІСТОРЫЯ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ

Вучэбная праграма ўстановы вышэйшай адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці:

1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны

2020 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе адукацыйнага стандарты вышэйшай адукацыі 1 ступені па спецыяльнасці 1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны (зацверджаны Пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 30.08.2013 N 87)

СКЛАДАЛЬНИК:

М.М. Сакалоў, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і славянскіх народаў БДПУ імя М. Танка, кандыдат гістарычных навук, дацэнт.

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

У.В. Тугай, загадчык цэнтрам усеагульнай гісторыі і міжнародных адносін Інстытута гісторыі НАН Беларусі, доктар гістарычных навук, прафесар;
А.А. Корзюк, дацэнт кафедры ўсеагульнай гісторыі і методыкі выкладання гісторыі, кандыдат педагагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай гісторыі Беларусі і славянскіх народаў БДПУ
(пракакол № 10 ад 29.04.2020)

Загадчык кафедры

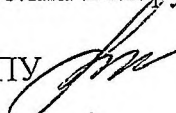

С.А. Талмачова

Навукова-метадычным саветам БДПУ
(пракакол № 5 ад 16.06. 2020)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджаючых яе матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае

Метадыст вучэбна-метадычнага аддзелу БДПУ

 Г.В. Вінаградава

Дырэктар бібліятэкі

 / Н.П. Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Неабходнасць вывучэння курса «Гісторыя культуры Беларусі» абумоўлена павышэннем ролі культуры ў сучасным свеце, значнасцю ведаў аб нацыянальных традыцыях для падрыхтоўкі высокакваліфікаванага спецыяліста ў галіне гісторыі, увядзеннем у школьную праграму прадмета “Сусветная і айчыйная культура”.

Курс закліканы замацаваць у студэнтаў сістэматычныя веды ў галіне гісторыі айчыннай культуры як на ўзроўні фактаў, так і на ўзроўні іх тэарэтычнага і канцэптуальнага асэнсавання; сфарміраваць уяўленне аб месцы і ролі культуры Беларусі ў гісторыі беларускага народа, у гісторыі еўрапейскай і сусветнай культуры; выхоўваць пачуццё патрыятызму і гонару за беларускі народ, раскрыць яго дасягненні ў гістарычным мінулым і на сучасным этапе.

Асаблівасцямі дадзенай праграмы з’яўляюцца ўдасканаленне зместу дысцыпліны, забяспечэнне фундаментальных ведаў аб культурным жыцці беларускага народа на працягу гістарычнага развіцця, а таксама павялічэнне ролі і ўдзельнай вагі самастойнай работы студэнтаў, выкарыстанне прафесійнага, кампетэнтнаснага падыходу ў навучанні, магчымасць выкарыстання сучасных інавацыйных тэхналогій. Усё гэта з’яўляецца **мэтай** курса.

Да ліку **задач** курсу належаць:

- азнаямленне студэнтаў з галоўнымі накірункамі вывучэння гісторыі айчыннай культуры ў беларускай і замежнай навуцы;
- вывучэнне найважнейшых з’яў, працэсаў, твораў, тэндэнцый і заканамернасцей культурнага развіцця Беларусі; вызначэнне адметных рысаў культуры беларускага народа на розных этапах яго гістарычнага развіцця;
- разгляд гісторыі культуры Беларусі ў кантэксце гісторыі культуры славянскіх народаў, агульнаеўрапейскай і сусветнай культуры;
- даследаванне культур нацыянальных меншасцей, якія гістарычна пражывалі і пражываюць на тэрыторыі Беларусі.

Месца вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя культуры Беларусі” у сістэме сацыяльна-гуманітарных ведаў вызначаецца тым, што прадметам яе вывучэння з’яўляюцца найбольш важныя пытанні дзяржаўна-палітычнага, сацыяльна-эканамічнага, канфесійнага, культурнага і духоўнага развіцця беларускага народа ў кантэксце ўсходнеславянскай і заходнееўрапейскай гісторыі з улікам цывілізацыйных характарыстык.

- Актуальнасць вывучэння гісторыі культуры Беларусі абумоўлена неабходнасцю выпрацоўкі аб’ектыўнага навуковага погляду на гісторыю беларускага народа, які сфарміраваўся ў працэсе ўзаемадзеяння разнастайных сацыяльна-эканамічных, этнакультурных, геапалітычных і культурна-цывілізацыйных фактараў. Гэта з’яўляецца абавязковай умовай,

якая забяспечвае падрыхтоўку не толькі спецыяліста-прафесіянала, але і фарміраванне ў асобы якасцей грамадзяніна і патрыёта.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен **ведаць**:

- асноўныя дасягненні ў развіцці матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі;
- культурна-гістарычную спадчыну беларускага грамадства;
- асноўныя этапы гісторыка-культурнай эвалюцыі беларускіх зямель.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен **умець**:

- характарызаваць ролю і месца беларускіх зямель у сусветным культурным супольніцтве;
- тлумачыць уплывы розных цывілізацыйных фактараў на развіццё і станаўленне культуры Беларусі на розных гістарычных этапах;
- ацэньваць асноўныя дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі ў кантэксце гістарычнага развіцця;
- аналізаваць культурна-гістарычныя з'явы ва ўмовах інтэграцыі і глабалізацыі.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен **валодаць**:

- асноўнымі паняццямі ў галіне розных відаў мастацтваў ва ўзаемасувязі з маральна-каштоўнасным і стылявым зместам культуры эпохі.
- ведамі аб асноўных тэндэнцыях развіцця сучаснай культуры ў свеце і ў Беларусі.
- навыкамі агульнакультурнай, інтэлектуальнай падрыхтоўкі; сучаснымі, рознабаковымі ўяўленнямі аб развіцці культуры; асновамі камунікабельнасці і культурнай мабільнасці.

У працэсе сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі выпускнік установы вышэйшай адукацыі павінен развіць наступныя акадэмічныя кампетэнцыі (АК):

- АК-1. Умець прымяняць базавыя навукова-тэарэтычныя веды для вырашэння тэарэтычных і практычных задач.
- АК-2. Валодаць метадамі навукова-педагагічнага даследавання.

У адпаведнасці з мэтамі і прынцыпамі сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі выпускнік установы вышэйшай адукацыі пры падрыхтоўцы па адукацыйнай праграме першай ступені павінен набыць наступныя сацыяльна-асобасныя кампетэнцыі (САК):

- САК-1. Валодаць якасцямі грамадзянскасці.
- САК-2. Быць здольным да сацыяльнага ўзаемадзеяння.
- СЛК-4. Валодаць навыкамі здароўя захавання.

У працэсе сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі выпускнік установы вышэйшай адукацыі павінен развіць наступныя прафесійныя кампетэнцыі спецыяліста:

- ПК-1. Кіраваць вучэбна-пазнавальнай і вучэбна-даследчай дзейнасцю навучэнцаў.

Вучэбная дысцыпліна вывучаецца на трэцім курсе дзённай формы атрымання адукацыі ў пятым семестры. Усяго на вывучэнне дысцыпліны “Гісторыя культуры Беларусі” адводзіцца ўсяго 85 гадзін, аўдыторных - 50, з іх лекцыі – 30, семінары – 20. На пазааўдыторную самастойную работу адводзіцца 35 гадзін. Вывучэнне дысцыпліны заканчваецца прыняццем заліка у 5 семестры.

На завочнай форме атрымання адукацыі на вучэбную дысцыпліну адводзіцца 12 гадзін, з іх 8 – лекцыйных і 4 – семінарскія заняткі. Форма кантролю – залік на 3 курсе.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Тэма 1. Уводзіны

Гісторыя культуры Беларусі як навука і навучальная дысцыпліна. Айчынная культура — частка еўрапейскай і сусветнай культуры. Адметныя рысы гістарычнага развіцця культуры Беларусі, яе пераходнасці. Крыніцы па гісторыі культуры Беларусі, іх публікацыі (навуковыя і вучэбныя). Асноўныя накірункі вывучэння гісторыі культуры Беларусі. Сучасны стан навуковых даследаванняў. Значэнне вывучэння гісторыі беларускай культуры ў выхаванні патрыёта і грамадзяніна, носбіта нацыянальных культурных каштоўнасцей.

Тэма 2. Культура беларускіх зямель у эпоху першабытнага грамадства

Матэрыяльная культура. Кераміка. Прылады працы. Рэчы хатняга ўжытку. Упрыгожанні. Светапогляд першабытнага чалавека. Дахрысціянскія вераванні. Пакланенне аб'ектам жывой і нежывой прыроды. Анімізм. Татэмізм. Фетышызм. Магія. Язычніцкі пантэон. Дэманалогія. Святы каляндарнага цыкла. Сямейныя святы і абрады авсета і выхавання.

Тэма 3. Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.

3.1. Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.: народная культура, архітэктура, мастацтва

Умовы развіцця. Распаўсюджванне хрысціянства. Яго ўплыў на культуру і светаўспрыманне чалавека. Народная культура. Вусная народная творчасць. Паданні, прыказкі, прымаўкі. Абрадавыя песні, магічныя замовы, заклінанні, клятвы. Быліны. Скамарошаства як сінтэтычны від народнага мастацтва. Дваяверства. Хрысціянскія і паганскія элементы ў культуры. Святы, звычаі, абрады.

Горадабудаўніцтва. Ваеннае і грамадзянскае дойлідства. Планіроўка і забудова гарадоў. Гарадскія ўмацаванні. Замкі-данжоны. Камянецкая вежа. Культавая архітэктура. Полацкая і гродзенская школы дойлідства. Іх адметныя рысы. Сафійскі сабор у Полацку. Спаская царква. Храмы Бельчыцкага Барысаглебскага манастыра. Дойлід Іаан. Гродзенскія цэрквы. Барысаглебская (Каложская) царква. Віцебская Дабравешчанская царква. Мураваныя храмы іншых гарадоў Беларусі. Драўлянае дойлідства. Жывапіс. Мастацтва фрэскі. Манументальны роспіс Спаскай царквы. Візантыйска-кіеўскія ўплывы. Фрэскі полацкіх, віцебскага, навагрудскага, гродзенскага храмаў.

Іканапіс. Дэкаратыўна-прыкладное і ювелірнае мастацтва. Дробная пластыка. Упрыгожанні. Прадметы культу. Майстар-ювелір Лазар Богша. Крыж Ефрасінні Полацкай і яго мастацкія вартасці.

3.2. Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.: літаратура

Помнікі эпиграфікі і пісьменства. Пячатка Ізяслава. Графіці. Барысавы камяні. Знаходкі берасцяных грамат. Бібліятэкі і скрыпторыі. Ефрасіння Полацкая. Тураўскае евангелле. Аршанскае евангелле. Літаратура. Перакладная літаратура. Кананічныя творы, патрыстыка, агіяграфія, пацерыкі і інш. Арыгінальная літаратура. Жыцці Ефрасінні Полацкай і Аўрамія Смаленскага. Аратарская проза. Асоба і творчасць Кірылы Тураўскага. Клімент Смаляціч. «Наказание» полацкага епіскапа Сімяона. Свецкая літаратура. «Слова пра паход Ігаравы» і беларускія землі. Праблема летапісання ў Полацку і Віцебску. Іпацьеўскі летапіс. «Летапісец Яропкіна».

4. Культура Беларусі ў XIV – першай палове XVII стст.

4.1. Культура Беларусі ў XIV – першай палове XVII стст.: архітэктура і горадабудаўніцтва

Беларусь у Вялікім княстве Літоўскім. Этнічныя працэсы на беларускіх землях. Роля і месца культуры ў фарміраванні беларускай народнасці. Рэнесанс і яго ўплыў на айчынную культуру. Культура народных нізоў. Станаўленне самабытнага беларускага фальклору. Сямейна-бытавыя святы. Цыклы абрадавай паэзіі. Казкі і іх тэматыка. Гістарычныя песні і паданні.

Архітэктура і горадабудаўніцтва. Новы этап развіцця беларускага горада. Заходнееўрапейскія ўплывы. Кампазіцыйны цэнтр горада. Замак і «места». Ваеннае дойлідства. Замкі-кастэлі. Ліда, Крэва, Меднікі. Замкі ў Віцебску, Гродне, Навагрудку. Прыватнаўласніцкія замкі. Замак у Міры – унікальны помнік айчыннага дойлідства. Нясвіж. Замкі ў Гернях, Ляхавічах. Фарміраванне палацава-замкавых комплексаў. Архітэктурныя стылі. Беларуская готыка. Рэнесанс. Храмы абарончага тыпу. Касцёлы ў Ішкалдзі, Камаях. Цэрквы-крэпасці ў Сынковічах, Мураванцы, Супраслі. Іх знешні дэкор і інтэр'ер. Пратэстанцкія зборы. Дом-крэпасць у Гайцюнішках. З'яўленне, станаўленне і адметныя рысы стылю барока. Ранняе барока. Я. М. Бернардоні. Касцёл езуітаў у Нясвіжы.

4.2. Культура Беларусі ў XIV – першай палове XVII стст.: мастацтва, літаратура, адукацыя

Выяўленчае мастацтва. Манументальныя фрэскавыя роспісы. Візантыйска-рускія традыцыі. Рэалістычныя рысы. Люблін. «Еўхарыстыя», «Тайная вячэра», «Грамніцы». Сандамір, Кракаў. Візантыйска-сербскія ўплывы. Супрасль. Роспісы Куцеінскага Баогаяўленскага манастыра, магілёўскіх храмаў. Станаўленне беларускай школы іканапісу. «Маці Божая Адзігітрыя» са Слуцкага раёна, «Маці Божая Адзігітрыя Смаленская». Пётр Еўсяевіч з Галынца. «Нараджэнне Маці Божай» (1649). Зараджэнне свецкага партрэта. Парсуна. Сармацкі партрэт. Гравюра. Т. Макоўскі. Скульптура і пластыка. Раманскі і гатычныя стылі. «Распяцце». «Св. Гжэгаж». Рэнесанс і барока. Мемарыяльная пластыка. Надмагіллі з віленскай катэдры. Нясвіжскія надмагіллі Радзівілаў. Медальернае мастацтва. Майстар-разбяр Ананія.

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Крыжы-энкаліпійны. Абрэзкі. Ювельныя вырабы. Мастацкае шкло. Кавальскае майстэрства. Кафля. Рукапісная кніга. Кнігазборы. Кніга на пергамене. Лаўрышаўскае евангелле. Абклад, мініяцюры. Уплыў гатычнага мастацтва. Мсціжскае і Полацкія евангеллі. Кніга на паперы. Жыровіцкае, Шарашоўскае евангеллі. Рэалістычныя рысы ў мастацкім афармленні.

Бібліятэкі Супрасльскага манастыра і Полацкага Сафійскага сабора. Прыватныя зборы. Кнігадрукаванне. Асоба і жыццёвы шлях Францыска Скарыны. Пражскія і віленскія выданні. Гравюры выданняў Скарыны. Месца Францыска Скарыны ў гісторыі беларускай і еўрапейскай культуры. Пратэстанцкія кнігадрукары. Брэсцкая друкарня М. Радзівіла Чорнага. Сымон Будны. «Катэхізіс» і іншыя выданні. В. Цяпінскі. Прыватныя і брацкія друкарні.

Літаратура. Беларуская-літоўскае летапісанне. «Летапісец вялікіх князёў літоўскіх». Беларуская-літоўскі звод 1446 г. «Хроніка Вялікага княства Літоўскага і Жамойцкага». «Хроніка Быхаўца» - вяршыня беларуска-літоўскага летапісання. Змена жанраў і форм гістарычнай літаратуры. Баркулабаўскі летапіс. Дзёнік Ф. Еўлашэўскага. Перакладная літаратура. Рыцарскі раман і воінская апавесць. «Троя». «Александрыя». «Аповесць пра Трышчана і Іжоту». Уздым арыгінальнай свецкай літаратуры ў канцы XVI – пачатку XVII ст. «Допісы» Ф. Кміты-Чарнабыльскага. Сатырычныя творы. «Прамова Мялешкі», «Ліст да Абуховіча». Паэзія. Зараджэнне паэзіі на старабеларускай мове. Францыск Скарына. «Епікграмы». А. Рымша. Л. Мамоніч. Паэт-патрыёт Я. К. Пашкевіч. Паэты-лаціністы. Мікола Гусоўскі. «Песня пра зубра». Ян Вісліцкі. «Пруская вайна». Перакладная і арыгінальная царкоўная літаратура. Агіяграфія. Апакрыфічныя творы. Гуманістычныя тэндэнцыі ў творчасці Грыгорыя Цамблака. Рэфармацыя і контррэфармацыя. Пратэстанцкія мысліцелі. С. Будны, В. Цяпінскі. Рэлігійная палеміка канца XVI – 1-й паловы XVII ст. Праваслаўныя публіцысты. М. Смятыцкі. «Фрынас». Лаўрэнцій і Стэфан Зізаніі. Л. Карповіч. Каталіцкія і уніяцкія палемісты. П. Скарга і І. Пацей.

Тэатр і музыка. Традыцыі народнага мастацтва. Скамарохі, мядзведнікі. Узнікненне ляльнага тэатра «Батлейка». Тэатры пры брацкіх школах і езуіцкіх калегіумах. Асаблівасці іх рэпертуару. Музычныя інструменты. Калектывы выканаўцаў. Творы. «Полацкі сшытак».

Адукацыя. Сістэма адукацыі езуітаў. Калегіумы. Віленская акадэмія. Праваслаўныя брацкія школы. Базыльянскія навучальныя установы.

Тэма 5. Айчынная культура ў другой палове XVII – XVIII стст.

5.1. Айчынная культура ў другой палове XVII - XVIII стст.: архітэктара і мастацтва

Пагаршэнне ўмоў развіцця культуры Беларусі. Наступствы войнаў. Паланізацыя. Статус старабеларускай мовы. Народная культура. Вусная народная творчасць. Сацыяльныя матывы. Сатырычнасць. Гістарычны эпас.

Казацкія песні. Народная культура – галоўны асяродак захавання беларускай нацыянальнай культуры. Горадабудаўніцтва і дойлідства. Росквіт архітэктуры барока. Сталае барока. Магілёўская школа дойлідства. Касцёл і кляштар бернардынак у Мінску. Позняе (віленскае) барока і яго адметнасць. Я. К. Глаўбіц, М. Д. Пёпельман, Дж. Сака. Полацкі Сафійскі сабор. Фарны касцёл у Гродне. Віцебская ратуша. Нясвіжскія помнікі. Ракако. Беразвецкі сабор. Пачатак распаўсюджвання класіцызму. Помнікі, пераходныя ад барока да класіцызму. Палацы ў Свяцку, Шчорсах, Ружанах. Змены ў планіроўцы гарадоў. А. Тызенгаўз. Прадмесце Гарадніца, Паставы. М. Агінскі. Слонім. Драўляная архітэктура. Ільінская царква ў Віцебску. Званіца ў Чэрску. Рысы народнага дойлідства.

Жывапіс і графіка. Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый. Фрэскавы жывапіс. Распісы праваслаўных і уніяцкіх цэркваў у Магілёве, Мсціславе, Віцебску. Фрэскі касцёлаў св. Станіслава ў Магілёве, Божага Цела ў Нясвіжы. Уздым беларускай школы іканапісу. Абразы «Маці Божая Адзігітрыя Баркулабаўская», «Сашэсце ў пекла», «Грамніцы». Магілёўскі майстар А. Пігарэвіч. К. Д. Гескі. «Тайная вячэра». Свецкі партрэт. Яго разнавіднасці: парадны, рыцарскі, пахавальны. Уплывы класіцызму. Кніжная гравюра. Аляксандр і Лявонцій Тарасевічы. Магілёўская гравёрная школа. Максім і Васіль Вашчанкі. Фёдар Ангілейка. Герш Ляйбовіч. «Выявы княжацкай Радзівілаўскай сям'і».

Скульптура і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Разьба па дрэве. Майстар Пётр з Нягневічаў. Іканастансы, царскія брамы, алтары. Іканастанс Мікалаеўскай царквы ў Магілёве. Інтэр'еры касцёлаў у Пінску, Гродне, Слоніме. Мастацкае шкло. Вырабы Налібоцкай і Урэцкай мануфактур. Слуцкія паясы. Дзейнасць беларускіх майстроў у Маскве. Перасяленне беларускіх рамеснікаў у Расію. Беларуская разьба. Арцель Кліма Міхайлава. Іканастанс Смаленскага сабора Новадзявочага манастыра ў Маскве. Палац у Каломенскім. Творы беларускіх майстроў у Аружэйнай, Залатой, Сярэбранай палатах Крамля. Цаніннае майстэрства. Арцель Ігната Максімава.

5.2. Айчынная культура ў другой палове XVII - XVIII стст.: літаратура, тэатр і музыка, адукацыя

Літаратура. Паэзія Сімяона Полацкага. «Псалтырь рифмотворная», «Вертоград многоцветный», «Рифмологион». Барочныя рысы. Уклад Сімяона Полацкага ў культуру Беларусі і Расіі. Ян (Андрэй) Белабоцкі. Філасофска-тэалагічныя роздумы. Заняпад старабеларускай літаратуры. Працяг гумарыстычнай традыцыі. «Прамовы русіна». К. Марашэўскі. «Камедыя». М. Цяцёрскі. Інтэрмедыі. «Селянін у касцёле», «Чорт Асмалейка» і інш. Грамадска-палітычная думка. Погляды на ўладу і грамадства С. Полацкага. І. Капіевіч. Г. Каніскі і абарона праваслаўя ў Рэчы Паспалітай. Перамога контррэформацыі. К. Лышчынскі. Трактат «Аб неіснаванні Бога».

Распаўсюджанне ідэй Асветніцтва. Навука. М. Пачобут-Адлянцкі. Філасофія. К. Нарбут.

Тэатр і музыка. Школьны тэатр. Пастаноўкі на рэлігійную і гістарычную тэматыку. Батлейка. «Цар Максімільян». Народныя сцэнікі. Прыгонны тэатр. Нясвіжскі і слуцкі тэатры Радзівілаў. Тэатры ў Гродне, Слоніме, Шклове. Харавыя шматгалосыя спевы. Канты. Псалмы. Украінскі музычны дзеяч М. Далецкі. Беларускія музыкі Мезенец і Е. Славінецкі.

Адукацыя. Адукацыя ў брацкіх школах. Полацкая і магілёўская брацкія школы. Склад выкладчыкаў і вучняў. Аслабленне пазіцый брацтваў. Заняпад брацкіх школ. Пашырэнне сеткі езуіцкіх калегіумаў. Піярскія школы. С. Канарскі. Утварэнне Эдукацыйнай камісіі. План і вынікі яе дзейнасці.

Тэма 6. Культура Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.

6.1. Культура Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.: архітэктура, мастацтва

Уваходжанне Беларусі ў склад Расійскай імперыі. Палітыка царызму ў дачыненні да беларускіх зямель. Змены ў культуры як фактар і паказчык фарміравання нацыі.

Архітэктура. Панаванне класіцызму. Новыя планы гарадоў. Палацава-паркавыя комплексы. Дзейнасць Румянцавых. Гомель. Палацы Агінскіх у Залессі, Тызенгаўза ў Паставах. Сядзібны дом у Відзах-Лаўчынскіх. Уплывы рамантызму. Пейзажныя і пейзажна-рамантычныя паркі. Мураванае культавае дойлідства. Магілёўскі Іосіфаўскі і гомельскі Петрапаўлаўскі саборы. Касцёл Св. Тэрэзы ў Шчучыне. Адміністрацыйна-грамадскія будынкі. Палацы губернатараў. Губернскія праўленні. Грамадзянская архітэктура. Будынак Дваранскага сходу ў Слуцку. Аб'екты гандлёва-гаспадарчага прызначэння. Карпусы навучальных устаноў. Ваеннае будаўніцтва. Абарончыя збудаванні ў Барысаве. Бабруйская і Брэсцкая крэпасці. Драўлянае дойлідства. Палеская школа.

Выяўленчае мастацтва. Жывапіс. Перавага свецкіх твораў. Найбуйнейшыя мастацкія школы. Факультэт жывапісу, скульптуры і графікі Віленскага універсітэта. Імператарская Акадэмія мастацтваў у Санкт-Пецярбургу. Накірункі. Класіцызм. Акадэмізм. Романтызм. Роля Полацкай езуіцкай акадэміі. Жанры. Партрэтны, бытавы, гістарычны, пейзажны. І. Хруцкі. Нацюрморты, партрэты. Графіка. Літаграфіі і малюнкі К. Бахматовіча. А. Бартэльс. Сатыра, карыкатуры. М. Кулеша. «Царква Барыса і Глеба на Каложы ў Гродне». Скульптура. Барэльефы і медальёны. Манументальна-дэкаратыўная скульптура. Унутраныя і знешнія дэкор палацаў і сядзіб. Культавыя будынкі.

6.2. Культура Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.: літаратура, музычна-тэатральнае мастацтва, асвета і адукацыя

Літаратура. Зараджэнне новай беларускай літаратуры. Ян Чачот. А. Рыпінскі. У. Сыракомля. А. Міцкевіч і беларуская літаратура. Ян Баршчэўскі. «Шляхціц Завальня». Паэт-самародак П. Багрым. Ананімныя паэмы «Энеіда

навыварат» і «Тарас на Парнасе». Праблема іх аўтарства. Творы В. Дуніна-Марцінкевіча. Іх месца і роля ў станаўленні новай беларускай літаратуры.

Музычнае і тэатральнае мастацтва. Народная музыка і народны тэатр. Творчасць М. К. Агінскага. Выцясненне польскага прафесійнага тэатра рускім. Мінскі тэатр. Дзейнасць В. Драздоўскага. Трупa В. Дуніна-Марцінкевіча, рэпертуар і акцёры. С. Манюшка. «Сялянка» і пачатак беларускай оперы.

Адукацыя і асвета. Вышэйшая адукацыя. Полацкая езуіцкая акадэмія. Віленскі універсітэт. Горы-Горацкі земляробчы інстытут. Сярэднія і пачатковыя навучальныя ўстановы. Рэформа сістэмы асветы напачатку XIX ст. Віленская вучэбная акруга. А. Чартарыйскі. Узмацненне паланізацыі навучальных устаноў. Змены ў палітыцы царызму пасля паўстання 1830 — 1831 гг. Скасаванне Віленскага універсітэта. Спробы русіфікацыі сістэмы асветы. Навука. Віленскі універсітэт — буйны навуковы цэнтр Беларусі і Літвы. Прыродазнаўчая плынь. А. і Я. Снядэцкія, Г. Баянус. Гуманітарныя навукі. І. Анацэвіч, М. Баброўскі, І. Даніловіч, І. Лялевель. Гомельскі гурток. І. Грыгаровіч. «Беларускі архіў старажытных грамат». Пачатак этнаграфічнага вывучэння Беларусі. З. Даленга-Хадакоўскі. Даследаванне Беларусі расійскімі вучонымі. Экспедыцыі акадэмікаў І. Ляпёхіна і В. Севергіна. Навуковая дзейнасць выхадцаў з Беларусі па-за яе межамі. І. Дамейка.

Тэма 7. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.

7.1. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.: архітэктура, выяўленчае мастацтва

Горадабудаўніцтва і архітэктура. Рост гарадоў і новыя рысы ў іх планіроўцы. Прывілеяваны цэнтр і рабочыя ўскраіны. Архітэктурная эклектыка. «Гістарычныя» стылі: рэтраспектыўна-гатычны, рэтраспектыўна-рускі, неарускі, неараманскі, неаготыка, неарэнесанс, неабарока, неакласіцызм і інш. Сядзібныя будынкi. Адыход ад гістарызма. Стыль мадэрн. Новыя формы, прыёмы, дэкор, матэрыялы. Даходныя дамы, банкаўскія будынкi. Сядзібны дом у Галавічполлі. Драўлянае дойлідства.

Выяўленчае мастацтва. Этапы. Віленская рысавальная школа. Гістарычная тэматыка. К. Альхімовіч. Бытавы жанр. І. Трутнеў. Н. Сілівановіч. «Пастух са Свянцяншчыны». Мазаікі Ісакіеўскага сабора ў Санкт-Пецярбургу. Пейзажы А. Гараўскага. «Вечар у Мінскай губерні». Партрэт. Б. Русецкі. А. Ромер. «Партрэт паўстанца 1863 г.» Графіка. Архітэктурныя пейзажы Н. Орды. Змены ў тэматыцы і жанрах у канцы XIX ст. Панаванне пейзажу. Уплывы новых накірункаў заходнееўрапейскага мастацтва. Ф. Рушчыц. «Зямля», «Ля касцёла», «Пустка (Восеньскі вецер)». Сацыяльная праблематыка. Г. Вейсенгоф. В. Бялыніцкі-Біруля. Праца расійскіх мастакоў на Беларусі. І. Рэпін. «Беларус». І. Шышкін. Бытавы і

партрэтны жанры. Віцебская мастацкая школа. Ю. Пэн. Карыкатуры К. Кастравіцкага. Скульптура. Я. Драздовіч, К. Кастравіцкі.

7.2. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.: літаратура, музыка і тэатр, навука і адукацыя

Літаратура. Агітацыйныя творы. «Гутарка старога дзеда», «Гутарка двух суседаў». Публіцыстыка К. Каліноўскага. Творчасць А. Абуховіча і Ф. Тапчэўскага. Літаратурная і грамадская дзейнасць Ф. Багушэвіча. Паэзія. «Дудка беларуская», «Смык беларускі». Проза і публіцыстыка. Я. Лучына. «Вязанка». А. Гурыновіч. Тэматыка сацыяльнага вызвалення. Ліберальная і кансерватыўная плыні. А. Ельскі. А. Пшчолка. «Нашаніўскі» перыяд. Газета «Наша ніва» — галоўны асяродак беларускага руху. Супрацоўнікі і аўтары. Роля «Нашай нівы» ў станаўленні новай беларускай літаратуры і дзітатурнай мовы. Беларускія выдавецкія суполкі ў Вільні і Санкт-Пецярбургу. Б. Эпімах-Шыпіла. В. Іваноўскі. І. і А. Луцкевічы.

Тэатральнае і музычнае мастацтва. Станаўленне прафесійнага тэатра. Гастролі рускіх, украінскіх і польскіх тэатраў на Беларусь Таварыства аматараў мастацтваў у Мінску. Мінскі гарадскі тэатр. Амаратарскія калектывы. Беларускі нацыянальны тэатр. «Беларускія вечарынікі». І. Буйніцкі. «Першая беларуская трупа». Рэпертуар. Гастролі. «Беларускі музычна-драматычны гурток» у Вільні. Народны тэатральны прадстаўленні. «Першае таварыства беларускай драмы і камедыі» ў Мінску. Музыка. М. Ельскі і Н. Орда. Народная песня. Апрацоўкі У. Тэраўскага, Л. Рагоўскага, А. Грыневіча. Хор У. Тэраўскага. І. Шадурскі. Беларуская музычная камедыя «Тарас на Парнасе». Гастролі расійскіх кампазітараў і выканаўцаў на Беларусі.

Адукацыя. Палітыка царызму ў галіне адукацыі пасля паўстання 1863 г. Скасаванне Горы-Горыцкага земляробчага інстытута і іншых навучальных устаноў. Асаблівасці правядзення школьнай рэформы на Беларусі. Пачатковая школа. Праблемы развіцця. Царкоўна-прыходскія школы. Народныя вучылішчы. Гарадскія вучылішчы. Іх колькасныя суадносіны. Узровень пісьменнасці насельніцтва Беларусі. Прафесійная адукацыя. Настаўніцкія семінарыі і інстытуты. Духовныя семінарыі. Сярэдняя школа. Класічныя і рэальныя гімназіі (вучылішчы). Рост колькасці навучальных устаноў напачатку XX ст.

Праблема вышэйшай школы на Беларусь. Навука. Гуманітарныя дысцыпліны. Ідэйныя плыні. «Заходнерусізм». К. Гаворскі, М. Каяловіч. Пачатак нацыянальнай гістарыяграфіі. Працы М. Доўнар-Запольскага. В. Ластоўскі. «Кароткая гісторыя Беларусі». Вучоныя-этнографы. А. Кіркор, П. Шэйн, Е. Раманаў. Мовазнаўства. «Словарь белорусского наречия» І. Насовіча. Я. Карскі. «Беларусы» — фундаментальная праца па беларусазнаўству. Навуковыя таварыствы. Прыродазнаўчыя і сельскагаспадарчая навукі. Беняконская сельскагаспадарчая і Мінская балотная станцыі. Медыцына. Таварыства мінскіх урачоў. Дзейнасць В. Наркевіча-Ёдкі. Навуковыя даследаванні беларусаў па-за межамі радзімы. І. Чэрскі.

Тэма 8. Культура Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.

8.1. Культура Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.: архітэктура і выяўленчае мастацтва

Умовы развіцця. Палітыка Савецкай дзяржавы ў галіне культуры. Рэпрэсіі супраць нацыянальнай інтэлігенцыі Асаблівасці развіцця нацыянальнай культуры ў Заходняй Беларусі. Горадабудаўніцтва і архітэктура. Індустрыяльнае будаўніцтва. Прамысловая архітэктура. Аднаўленне жыллёвага будаўніцтва. Рабочыя пасёлкі. Грамадскія будынкі. Павільённая сістэма. Універсітэцкі гарадок БДУ. Уплывы канструктывізму. Г. Гольц, М. Паруснікаў. Будынак Дзяржбанка ў Мінску. Э. Лосер. Кінатэатр «Чырвоная зорка» ў Магілёве. Белдзяржпраект. Распрацоўка генеральных планаў гарадоў. Г. Лаўроў. Галоўны корпус бібліятэкі імя У. Леніна. Неакласіцызм. Праекты І. Лангбарда. А. Воінаў, У. Варахсін. Будынак ЦК КПБ.

Выяўленчае мастацтва. Агітацыйнае мастацтва. М. Шагал. Экспрэсіянізм. К. Малевіч, Л. Лісіцкі, В. Ермалаева. Супрэматызм. Віцебск - буйны цэнтр мастацкага жыцця. Віцебскі мастацка-практычны інстытут. Жывапіс. Тэматычная карціна. Пейзажы. В. Бялыніцкі-Біруля. Фальклорная і гістарычная тэматыка. Індустрыяльная праблематыка. Партрэтны жанр. І. Ахрэмчык. В. Волкаў. Ю. Пэн. Новыя рысы творчасці. Графіка. М. Дабужынскі, С. Юдовін. Скульптура. Звужэнне тэматыкі. Жывапіс. Рэвалюцыйная праблематыка. Партрэтны жанр. М. Тарасікаў. Партрэт акадэміка М. Нікольскага. Манументальны жывапіс. Роспісы Дома ўрада БССР. Скульптура. А. Бембель. Гарэльефы. Г. Манізер. Помнік У. Леніну. Партрэтныя працы А. Бразера і З. Азгура.

8.2. Культура Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.: літаратура, музыка, тэатр, адукацыя і навука, культура Заходняй Беларусі

Літаратура. Літаратурныя аб'яднанні. «Маладняк». «Узвышша». «Полымя». БелАПП. Склад сяброў. Ідэйная накіраванасць. Паэзія. Я. Купала. Я. Колас. «Новая зямля», «Сымон-музыка». Вершы і паэмы У. Дубоўкі. А. Дудар. «Пасеклі край наш папалам». Першыя рэпрэсіі. Станаўленне прозы. Аўтары. Формы. Праблематыка. Я. Колас. Пачатак трылогіі «На ростанях». К. Чорны. Апавяданні. «Маладнякоўская аповесць». Сатыра. А. Мрый. «Запіскі Самсона Самасуя». Драматургія. Я. Купала. «Тутэйшыя». Перабудова літаратурна-мастацкіх арганізацый. Стварэнне Саюза пісьменнікаў (1934 г.). Сацыялістычны рэалізм. Я. Купала. «Над ракою Арэсай». Новае жыццё і новы чалавек у пражаных творах. Аповесці і апавяданні Я. Коласа, М. Лынькова, П. Галавача, С. Баранавых. К. Чорны. «Бацькаўшчына», «Трэцяе пакаленне».

Драматургія. К. Крапіва. «Хто смяецца апошнім». Э. Самуйлёнак. Тэатр, музыка і кінамастацтва. Першы і Другі Беларускія дзяржаўныя тэатры. Рэпертуар. Пастаноўка «Тутэйшых». Беларускі Дзяржаўны вандроўны тэатр Ул. Галубка. Першыя беларускія савецкія оперы. М. Чуркін, М. Аладаў.

Зараджэнне беларускага кіно. Кінастудыя «Савецкая Беларусь» у Ленінградзе. Кінахроніка. Ю. Тарыч. «Лясная быль» (1926 г.). Рэарганізацыя тэатральнага жыцця. Трэці Беларускі дзяржаўны тэатр. Рэжысёр У. Галубок. Акцёры Г. Глебаў, І. Ждановіч.

Кампазітары. Оперы Я. Цікоцкага, А. Багатырова, А. Туранкова. Стварэнне новых музычных калектываў і устаноў. Белдзяржфілармонія. Тэатр оперы і балета. Беларуская кансерваторыя. Кінарэжысёры.

Адукацыя і навука. Ліквідацыя непісьменнасці. Школы, лікпункты. Уніфікацыя пачатковай і сярэдняй школы. Увядзенне ўсеагульнага абавязковага навучання (1926 г.). Сярэдняя спецыяльная адукацыя. Вышэйшыя навучальныя установы. Стварэнне Белдзяржуніверсітэта. Праблемы і вынікі станаўлення новай сістэмы адукацыі. Навука. Навукова-тэрміналагічная камісія. Інстытут беларускай культуры. Беларуская Акадэмія навук. Галоўныя накірункі развіцця навукі. Гісторыя. У. Ігнатоўскі, М. Доўнар-Запольскі. Археаграфічная праца. Літаратуразнаўства. І. Замоцін, М. Гарэцкі, М. Піятуховіч. Фалькларыстыка. А. Сержпатоўскі. Мастацтвазнаўства. М. Шчакаціхін. «Нарысы з гісторыі беларускага мастацтва». Прыродазнаўчыя і дакладныя навукі. Краязнаўчая праца.

Культура Заходняй Беларусі. Беларускі нацыянальны рух у Заходняй Беларусі. Палітыка Польскай дзяржавы ў дачыненні да беларусаў. Адукацыя, прапаганда нацыянальных ідэй і вывучэнне культурнай спадчыны беларускага народа. Рух за беларускую школу. Таварыства беларускай школы. Беларускія гімназіі і школы. Грамадская і навуковая дзейнасць Б. Тарашкевіча. М. Гарэцкі. «Гісторыя беларускае літаратуры». А. Луцкевіч. Заснаванне і дзейнасць беларускага музея ў Вільні. Далучэнне да СССР і БССР. Змены ў культурным жыцці. Р. Шырма. Беларускі ансамбль песні і танца. Літаратурны працэс. Ідэйныя плыні. Жанры і формы. Публіцыстыка мяжы 1910—1920-х гг. А. Луцкевіч, А. Смоліч, У. Самойла, А. Цвікевіч. І. Абдзіраловіч. «Адвечным шляхам». Рамантычны накірунак. У. Жылка, Л. Родзевіч. Рэлігійны рамантызм К. Сваяка. Лірыка Н. Арсенневай. Зборнік «Пад сінім небам». Драматургія. П'есы Ф. Аляхновіча. Проза. Х. Ільяшэвіч. Рэвалюцыйны накірунак. П. Пестрак, В. Таўлай. Пачатак літаратурнай дзейнасці М. Танка. «На этапах». Выяўленчае мастацтва. Асоба і дзейнасць Я. Драздовіча. Студыя-майстэрня пры Віленскай беларускай гімназіі. Жывапіс. Гістарычная тэматыка. Сімвалічна-алегарычныя працы. Фантастычна-касмічныя цыклы. Графіка. Скульптура. П. Сергіевіч. «Беларусы», «Шляхам жыцця». М. Сеўрук. «Жніво».

Тэма 9. Культура Беларусі ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе

9.1. Культура Беларусі ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе

Наступствы вайны. Палітычны рэжым. Ваенная тэматыка ў літаратуры і мастацтве.

Архітэктура і выяўленчае мастацтва. Аднаўленне гарадоў і вёсак. Новыя генеральныя планы гарадоў. Генеральны план забудовы г. Мінска

(1946 г.). Пераход да радыяльна-кальцавой планіровачнай сістэмы. Прамысловае будаўніцтва. Белпрампраект. Архітэктура. Уплывы класіцызму і эклектыкі.

Жывапіс. Ваенная тэматыка. А. Шыбнёў, Я. Зайцаў. Адлюстраванне культу асобы І. Сталіна ў працах мастакоў. Скульптура. З. Азгур. Партрэты. Манумент Перамогі ў Мінску.

Літаратура. Тэорыя бесканфліктнасці. Новае пакаленне творцаў. І. Шамякін. Раманы. Вясковая тэматыка. Я. Брыль. «У Забалоцці днее». Першыя спробы крытыкі. «На Быстранцы». Рэвалюцыйная тэматыка. М. Лынькоў, П. Пестрак. Я. Колас. Завяршэнне трылогіі «На ростанях». Паэзія. Грамадзянскі пафас. Публіцыстычнасць. А. Куляшоў, П. Панчанка. Драматургія. Тэма вайны. А. Маўзон. К. Губарэвіч. Камедыйны жанр. К. Крапіва. А. Макаёнак. «Выбачайце, калі ласка!»

Тэатр і музыка. Барацьба з касмапалітызмам. Тэатральны рэпертуар. Спектаклі. «Пяюць жаваранкі». Пастаноўкі Рускага драматычнага тэатра. Акцёры. Музыка. Дз. Лукас. Опера «Кастусь Каліноўскі». Р. Пукст. «Машэка». М. Аладаў, П. Падкавыраў, У. Алоўнікаў. Стварэнне Дзяржаўнага народнага хора БССР. Дзейнасць Г. Цітовіча.

Адукацыя і навука. Аднаўленне дзейнасці навучальных навуковых устаноў. Школьная рэформа. Сямігадовыя і сярэднія школы. Скарачэнне колькасці беларускамоўных школ. Праблемы вышэйшай школы. Адкрыццё новых інстытутаў. Беларускі тэатральны інстытут, Мінскі дзяржаўны інстытут замежных моў, Беларускі інстытут інжынераў чыгуначнага транспарту ў Гомелі і інш. Новыя накірункі развіцця айчыннай навукі. Беларуская школа генетыкі. Прэзідэнт АН БССР А. Жэбрак.

Тэма 10. Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.

10.1. Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.: архітэктура і выяўленчае мастацтва

Развянчанне культу асобы І. Сталіна. «Адліга». Лібералізацыя грамадскага і культурнага жыцця. «Шасцідзсятнікі». Узмацненне кантролю над сферай культуры з сярэдзіны 60-х гг. Русіфікацыя. Горадабудаўніцтва і архітэктура. Пераход да індустрыяльных метадаў будаўніцтва. Уплыў на архітэктурнае аблічча населеных пунктаў. Тыпавыя жылыя і грамадскія будынкі. Змены ў архітэктуры з 70-х гг. Жылы раён і мікрараён – галоўныя структурныя элементы буйнога горада. Будаўніцтва новых гарадоў. Салігорск, Наваполацк, Жодзіна і інш.

Выяўленчае мастацтва. Асноўныя праблемы і накірункі развіцця. Вялікая Айчынная вайна ў творчасці М. Савіцкага. Цыкл «Лічбы на сэрцы». Л. Шчамялёў. Ваенная і сучасная тэматыка. Тэма радзімы. М. Данцыг. «Мой Мінск». У. Стальмашонак. Партрэты Р. Шырмы і Я. Коласа. Пстарычнае мінулае. А. Марачкін. Манументальны жывапіс. І. Кішчанка. Мазаікі. Графіка. В. Шаранговіч, У. Басалыга. Скульптура. А. Анікейчык, Л.

Гумілеўскі, А. Бембель. Мемарыяльныя комплексы «Хатынь», «Брэсцкая крэпасць-герой».

10.2. Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.: літаратура, музыка, тэатр і кіно

Літаратура. Вяртанне рэпрэсаваных літаратараў. У. Дубоўка, Я. Пушча, А. Звонак, Я. Скрыган. С. Грахоўскі. «Дзень нараджэння». Проза. Ваенная тэматыка. Асоба В. Быкава. Аповесці «Жураўліны крык», «Трэцяя ракета», «Сотнікаў» і інш. Росквіт беларускага рамана ў 60-я гг. Эпічная трылогія І. Мележа «Людзі на балоце». Гісторыя ў рамантычным бачанні У. Караткевіча. І. Шамякін. Жыццё беларускага горада. Паэзія. Старэйшае пакаленне. М. Танк, П. Панчанка, П. Броўка, А. Куляшоў. Грамадзянская пазіцыя. Барацьба за мір. Новае пакаленне. А. Вярцінскі, Н. Гілевіч, Р. Барадулін. «Жаночая паэзія».

Драматургія. Класічныя творы А. Макаёнка. «Лявоніха на арбіце», «Трыбунал», «Таблетку пад язык». М. Матукоўскі, А. Дзялендзік. Раннія п'есы А. Дударава.

Тэатр, музыка і кіно. Новыя тэатры. Рэжысёры. Пастаноўкі. Акцёры. С. Станюта, Г. Гарбук, З. Канапелька. Музыка. Опера і аперэта. Балетнае мастацтва. Я. Глебаў, Г. Вагнер, А. Мдзівані. Песенны жанр. І. Лучанок, Э. Ханок, Л. Захлеўны. Эстрадная музыка. ВІА «Песняры», «Сябры». Кіно. Студыя «Беларусьфільм». В. Корш-Саблін. «Масква — Генуя». Дакументальнае кіно.

10.3. Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.: адукацыя і навука

Адукацыя і навука. Школьныя рэформы. Дасягненні. Супярэчнасці. Пераход да ўсеагульнай сярэдняй адукацыі моладзі. Новыя ВНУ. Адкрыццё Гомельскага і Гродзенскага дзяржаўных універсітэтаў. Паскоранае развіццё фундаментальнай навукі. Фізіка і матэматыка. Б. Сцяпанаў, М. Ельяшэвіч, М. Барысевіч. Біёлаг В. Купрэвіч.

Культура беларускай дыяспары. Беларуская бібліятэка і музей у Лондане. Перыядычны друк. Паэзія Л. Геніюш, Н. Арсенневай. Спявак М. Забэйда-Суміцкі. Навуковыя даследаванні. Ян Станкевіч.

Тэма 11. Беларуская культура на сучасным этапе

11.1. Беларуская культура на сучасным этапе: нацыянальна-культурнае адраджэнне і архітэктура

Нацыянальна-культурнае адраджэнне. Значэнне беларускай культуры і мовы. Духовныя арыенціры. Дзяржаўная палітыка ў галіне культуры.

Новыя рысы ў горадабудаўніцтве, архітэктуры і выяўленчым мастацтве. Аднаўленне храмавага дойлідства. Творчасць мастакоў А.Марачкіна, М. Селешчука, М. Купавы, У. Савіча.

11.2. Беларуская культура на сучасным этапе: літаратура

Абнаўленне літаратуры. Грамадскае гучанне. Публіцыстыка А. Адамовіча. С. Алексіевіч. «Цынкавыя хлопчыкі». Гістарычная тэматыка.

У.Арлоў, Л. Дайнека, К. Тарасаў і інш. Творчасць А. Глобуса. Паэзія. А. Разанаў, Л. Дранько-Майсюк, У. Някляеў, Г. Булыка.

Драматычныя творы А.Дударова.

11.3. Беларуская культура на сучасным этапе: тэатр, музыка, кінамастацтва

Тэатральнае жыццё. Новыя формы і змест. Тэатр-лабараторыя беларускай драматургіі «Вольная сцэна». В. Мазынскі. Альтэрнатыўны тэатр. Новыя тэатральныя пастаноўкі. М. Пінігін. «Тутэйшыя».

Музыка. У. Солтан. Оперы. Сімфоніі Дз. Смольскага, В. Войціка. Песенны жанр. Рок-музыка. Гурты «Новае неба», «Мроя», «Крама» і інш. Беларускі балет. Пастаноўкі В. Елізар'ева.

Кінарэжысёры М. Пташук, В. Дашук. Тэатральныя, музычныя і кінафестывалі. «Славянскі базар» у Віцебску. Гастролі беларускіх мастацкіх калектываў за мяжой.

Навука. Праблемы. Дасягненні. Перспектывы развіцця.

Культурнае і навуковае жыццё беларусаў замежжа. Літаратура і мастацтва.

**Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя культуры Беларусі” па спецыяльнасці
1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны (дзённая форма атрымання адукацыі)**

Нумар раздзела, тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэмы, заняткаў; пералік вывучаемых пытанняў	Колькасць аудыторных гадзін			Самастойная (пазааўдыторная) праца студэнтаў	Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		лекцыі	практычныя (семінарскія) заняткі	колькасць гадзін КСР				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Пяты семестр								
1.	Уводзіны 1. Гісторыя культуры Беларусі як навука. 2. Крыніцы і гістарыяграфія. 3. Значэнне вывучэння гісторыі культуры Беларусі ў выхаваўчай рабоце.	2					[1,3,4]	
2.	Культура беларускіх зямель у эпоху першабытнага грамадства 1. Матэрыяльная культура. 2. Дахрысціянскія вераванні.	2			2	прэзентацыя	[4]	
3	Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.		2		4			
3.1	Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.: народная культура, архітэктура, мастацтва 1. Вусна-паэтычная творчасць. 2. Архітэктура. 3. Выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва.		2			прэзентацыя	[1, 3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія

3.2	Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.: літаратура 1. Пісьменства. 2. Літаратура.				4		[1, 2, 4]	калоквиум, абарона рэфератаў, напісанне эсэ
4	Культура Беларусі ў XIV – першай палове XVII стст.	2			4			
4.1	Культура Беларусі ў XIV – першай палове XVII стст.: архітэктура і горадабудаўніцтва 1. Заходнееўрапейскія ўплывы. 2. Горадабудаўніцтва. 3. Ваеннае дойлідства. 4. Прыватнаўласніцкія замкі. 5. Архітэктурныя стылі.	2					[3, 4]	калоквиум, абарона рэфератаў, напісанне эсэ
4.2	Культура Беларусі ў XIV – першай палове XVII стст.: мастацтва, літаратура, адукацыя 1. Выяўленчае мастацтва. 2. Рукапісная кніга. Кнігазборы. Кнігадрукаванне. 3. Літаратура. 4. Тэатр і музыка. 5. Адукацыя.				4	прэзентацыя	[2, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
5	Айчынная культура ў другой палове XVII - XVIII стст.		2		4			
5.1	Айчынная культура ў другой палове XVII – XVIII стст.: архітэктура і мастацтва 1. Горадабудаўніцтва. 2. Жывапіс і графіка. Скульптура. 3. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва.				4	прэзентацыя	[3, 4]	
5.2	Айчынная культура ў другой палове XVII - XVIII стст.: літаратура, тэатр і музыка, адукацыя 1. Літаратура. 2. Тэатр і музыка. 3. Адукацыя.		2					

6	Культура Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.	4	2		4			
6.1	Культура Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.: архітэктура, мастацтва 1. Архітэктура і горадабудаўніцтва. 2. Выяўленчае мастацтва.	2			4	прэзентацыя	[4]	
6.2	Культура Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.: літаратура, музычна-тэатральнае мастацтва, асвета і адукацыя 1. Літаратура. 2. Музычнае і тэатральнае мастацтва. 3. Адукацыя і асвета. 4. Навука.	2	2			прэзентацыя	[2, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
7	Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.	4	2		4			
7.1	Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.: архітэктура, выяўленчае мастацтва 1. Горадабудаўніцтва і архітэктура. 2. Жывапіс і скульптура. Графіка.	2			4	прэзентацыя	[1, 4]	
7.2	Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.: літаратура, музыка і тэатр, навука і адукацыя 1. Літаратура. 2. Тэатральнае і музычнае мастацтва. 3. Адукацыя. 4. Навука.	2	2			прэзентацыя	[3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
8	Культура Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.	2			4			
8.1	Культура Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.: архітэктура і выяўленчае мастацтва 1. Горадабудаўніцтва і архітэктура. 2. Выяўленчае мастацтва.				4	прэзентацыя	[1, 3, 4]	

8.2	Культура Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.: літаратура, музыка, тэатр, адукацыя і навука, культура Заходняй Беларусі 1. Літаратура. 2. Тэатр, музыка, кіно. 3. Адукацыя і навука. 4. Культура Заходняй Беларусі.	2					[1, 2, 3, 4]	калоквиум, абарона рэфератаў, напісанне эсэ
9	Тэма 9. Культура Беларусі ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе	2			4			
9.1	Культура Беларусі ў першае пасляваеннае дзесяцігоддзе 1. Архітэктура і горадабудаўніцтва. 2. Літаратура. 3. Тэатр і музыка. 4. Адукацыя і навука.	2			4	прэзентацыя	[2, 3, 4]	
10	Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.	4	4					
10.1	Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.: архітэктура і выяўленчае мастацтва 1. Горадабудаўніцтва і архітэктура. 2. Жывапіс. Мазаіка. Графіка. 3. Скульптура.		2				[1, 3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
10.2	Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.: літаратура, музыка, тэатр і кіно 1. Літаратура. 2. Тэатр. 3. Музыка. 4. Кінамастацтва.	2	2			прэзентацыя	[3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія

10.3	Айчынная культура ў другой палове 50-х – першай палове 80-х гг. XX ст.: адукацыя і навука 1. Школьная адукацыя. 2. Новыя ВНУ. 3. Фундаментальная навука.	2				прэзентацыя	[14]	
11	Беларуская культура на сучасным этапе	4	4		5			
11.1	Беларуская культура на сучасным этапе: нацыянальна-культурнае адраджэнне і архітэктура 1. Нацыянальна-культурнае адраджэнне. 2. Новыя рысы ў горадабудаўніцтве, архітэктуры, выяўленчым мастацтве.	2	2				[2, 3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
11.2	Беларуская культура на сучасным этапе: літаратура 1. Публіцыстыка. 2. Гістарычная тэматыка. 3. Паэзія. 4. Драматургія.		2				[1, 3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
11.3	Беларуская культура на сучасным этапе: тэатр, музыка, кінамастацтва 1. Тэатральнае і музычнае жыццё. 2. Тэатральныя, музычныя і кінафестывалі. 3. Навука. Перспектывы развіцця.	2				прэзентацыя	[3, 4]	
	Усяго	26	16		35			Залік

**Вучэбна-метадычная карта вучэбнай дысцыпліны “Гісторыя культуры Беларусі” па спецыяльнасці
1-02 01 01 Гісторыя і грамадазнаўчыя дысцыпліны (завочная форма атрымання адукацыі).**

Нумар раздзела, тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэмы, заняткаў; пералік вивучаемых пытанняў	Колькасць аудыторных гадзін		Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.)	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		лекцыі	практычныя (семінарыя) заняткі			
1	2	3	4	5	6	7
1.	Уводзіны 1. Гісторыя культуры Беларусі як навука. 2. Крыніцы і гістарыяграфія. 3. Значэнне вивучэння гісторыі культуры Беларусі ў выхаваўчай рабоце.	2			[1, 4]	
2	Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.	2	2			
2.1	Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.: народная культура, архітэктура, мастацтва 1. Вусна-паэтычная творчасць. 2. Архітэктура. 3. Выяўленчае і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва.	2	2	прэзентацыя	[3, 14]	вуснае апытанне, дыскусія
3	Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.	2	2			
3.1	Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.: архітэктура, выяўленчае мастацтва 1. Горадабудаўніцтва і архітэктура. 2. Жывапіс і скульптура. Графіка.	2		прэзентацыя	[1,2,4]	

3.2	Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.: літаратура, музыка і тэатр, навука і адукацыя 1. Літаратура. 2. Тэатральнае і музычнае мастацтва. 3. Адукацыя. 4. Навука.		2	прэзентацыя	[3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
4	Беларуская культура на сучасным этапе	2	2			
4.1	Беларуская культура на сучасным этапе: нацыянальна-культурнае адраджэнне і архітэктура 1. Нацыянальна-культурнае адраджэнне. 2. Новыя рысы ў горадабудаўніцтве, архітэктуры, выяўленчым мастацтве.	2			[1, 3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
4.2	Беларуская культура на сучасным этапе: літаратура 1. Публіцыстыка. 2. Гістарычная тэматыка. 3. Паэзія. 4. Драматургія.		2	прэзентацыя	[3, 4]	вуснае апытанне, дыскусія
	Усяго	8	4			Залік

ІНФАРМАЦЫЙНА–МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Вабішчэвіч, А. М. Гісторыя культуры Беларусі : вучэб.-метад. комплекс / А. М. Вабішчэвіч. – Брэст : Брэст. дзярж. ун-т, 2016. – 194 с.
2. Пілецкі, В. А. Гісторыя культуры Беларусі : вучэб. дапам. для студэнтаў негіст. факультэтаў ВНУ / В. А. Пілецкі. – Мінск : Мін. інавац. ун-т, 2017. – 401 с.

Дадатковая літаратура

1. Баландзін, К. І. Гісторыя культуры Беларусі : дапаможнік / К. І. Баландзін ; Беларус. нац. тэхн. ун-т, – Мінск : БНТУ, 2014. – 239 с.
2. Габрусевіч, С. А. Гісторыя беларускай культуры : вучэб. дапам. / С. А. Габрусевіч. – Гродна : Гродз. дзярж. ун-т, 2004. – 59 с.
3. Гісторыя беларускага мастацтва : у 6 т. / рэдкал. : С. В. Марцэлеў (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Навука і тэхніка, 1992–1994. – Пач. 1960-х сяр. 1980-х. – Т. 6. – 375 с.
4. Качаноўскі, У. У. Гісторыя культуры Беларусі : вучэб. дапам. для студэнтаў ВНУ / У. У. Качаноўскі. – Мінск : Экаперспектыва, 1994. – 162 с.
5. Кулагін, А. М. Эклэктыка. Архітэктура Беларусі другой паловы XIX – пачатку XX ст / А. М. Кулагін. – Мінск : Ураджай, 2000. – 304 с.
6. Культура Беларусі : энцыклапедыя : у 6 т. / Беларус. Энцыкл. ; рэдкал.: Т. У. Бялова (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2015. – Т. 6 : М – Я. – 664 с.
7. Культура Беларусі : энцыклапедыя : у 6 т. / Беларус. Энцыкл. ; рэдкал.: Т. У. Бялова (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2010. – Т. 1 : А – Б. – 704 с.
8. Культура Беларусі : энцыклапедыя : у 6 т. / Беларус. Энцыкл. ; рэдкал.: Т. У. Бялова (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2011. – Т. 2 : Б – Г. – 544 с.
9. Культура Беларусі : энцыклапедыя : у 6 т. / Беларус. Энцыкл. ; рэдкал.: Т. У. Бялова (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2012. – Т. 3 : Г – З. – 688 с.
10. Культура Беларусі : энцыклапедыя : у 6 т. / Беларус. Энцыкл. ; рэдкал.: Т. У. Бялова (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2013. – Т. 4 : З – Л. – 664 с.
11. Культура Беларусі : энцыклапедыя : у 6 т. / Беларус. Энцыкл. ; рэдкал.: Т. У. Бялова (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларус. Энцыкл., 2014. – Т. 5 : Л – М. – 664 с.

12. Культура беларускага замежжа : у 3 т. / пад рэд. А. Сабалеўскага. – Мінск : Навука і тэхніка : Беларус. навука, 1993–1998. – Кн. 1. – 1993. – 191 с. ; Кн. 2. – 1997. – 199 с. ; Кн. 3. – 1998. – 192 с.
13. Лазука, Б. А. Гісторыя мастацтваў : вучэб. дапам. / Б. А. Лазука. – 2-е выд., дапрац. – Мінск : Беларусь, 2003 г. – 399 с.
14. Локотко, А. И. Архитектура Беларуси в европейском и мировом контексте / А. И. Локотко. – Минск : Беларус. Энцыкл., 2012. – 432 с.
15. Лыч, Л. М. Гісторыя культуры Беларусі / Л. М. Лыч, У. І. Навіцкі. – 3-е выд. – Мінск : Соврем. шк., 2008. – 510 с.
16. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2014. – Т. 2 : Культура гарадоў X – пач. XX ст. – 572 с.
17. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – Т. 1 : Культура сацыяльнай эліты XIV – пач. XX ст. – 573 с.
18. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2015. – Т. 3 : Культура сяла XIV – пач. XX ст., кн. 1: Матэрыяльная культура. – 564 с.
19. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2016. – Т. 3 : Культура сяла XIV – пач. XX ст., кн. 2: Духовная культура. – 751 с.
20. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2017. – Т. 4 : Культура XX – пач. XXI ст. – 807 с.
21. Опиок, Т. В. История культуры Беларуси / Т. В. Опиок. – Могилев : Могилев. гос. ун-т, 2017. – 44 с.
22. Очерки истории науки и культуры Беларуси IX – начала XX в. / Акад. наук Беларуси, Ин-т истории ; редкол.: П. Т. Петриков. (пред.) [і др.]. – Минск : Навука і тэхніка, 1996. – 527 с.
23. Парашкоў, С. А. Гісторыя культуры Беларусі / С. А. Парашкоў. – Мінск : Беларус. навука, 2003. – 442 с.
24. Патапенка, Н. Я. Гісторыя культуры Беларусі : дапаможнік / Н. Я. Патапенка, А. В. Перапелкіна. – Мінск : Изд-во Гревцова, 2009. – 208 с.
25. Рогачева, О. В. История социально-культурной деятельности : учеб. пособие / О. В. Рогачева. – Минск : Выш. шк., 2019. – 127 с.
26. Самусік, А. Ф. Помнікі гісторыі і культуры Беларусі : вучэб. дапам. / А. Ф. Самусік. – Мінск : Экоперспектива, 2013. – 366 с.
27. Харэўскі, С. В. Гісторыя мастацтва і дойлідства Беларусі / С. В. Харэўскі. – Вільня : Еўрап. гуманітар. ун-т, 2007. – 240 с.
28. Хромчанка, Дз. М. Гісторыя культуры Беларусі [Электронны рэсурс] : вучэб.-метада. дапам. / Дз. М. Хромчанка; пад рэд. У. А. Бажанава // Репозиторий БНТУ. – Рэжым доступу: <https://rep.bntu.by/handle/data/15162>. – Дата доступу: 25.05.2020.

29. Цітоў, В. С. Гісторыя айчыннай культуры : дапаможнік : у 2 ч. / В. С. Цітоў. – Мінск : Беларус. дзярж. пед. ун-т, 2009. – Ч. 1. – 132 с.
30. Чантурия, Ю. В. Белорусское градостроительное искусство: средневековое наследие, ренессанс, барокко, классицизм в системе европейского зодчества / Ю. В. Чантурия. – Минск : Беларус. навука, 2017. – 503 с.
31. Шаўкун, П. В. И 90 Гісторыя культуры Беларусі : вучэб.-метадыч. дапам. / аўт.-склад. П. В. Шаўкун. – Віцебск : Віцеб. дзярж. мед. ун-т, 2017. – 54 с.

**Патрабаванні да выканання самастойнай работы студэнтаў
па вучэбнай дысцыпліне “Гісторыя культуры Беларусі”**

№ п/п	Назва тэмы	Кол- касць гадзін на СРС	Заданне	Форма выканання
1	Культура беларускіх зямель у эпоху першабытнага грамадства	2	Матэрыяльная культура. Кераміка. Прылады працы. Рэчы хатняга ўжытку. Упрыгожанні. Светапогляд першабытнага чалавека. Дахрысціянскія вераванні. Пакланенне аб'ектам жывой і нежывой прыроды. Анімізм. Татэмізм. Фетышызм. Магія. Язычніцкі пантэон. Дэманалогія. Святы каляндарнага цыкла. Сямейныя святы і абрады авсета і выхавання.	Аналіз літаратуры, складанне канспекта
2	Культура беларускіх зямель у IX – XIII стст.: народная культура, архітэктура, мастацтва	4	Распаўсюджванне хрысціянства. Яго ўплыў на культуру і светаўспрыманне чалавека. Народная культура. Вусная народная творчасць. Горадабудаўніцтва. Ваеннае і грамадзянскае дойлідства. Планіроўка і забудова гарадоў. Гарадскія ўмацаванні. Замкі-данжоны. Іканапіс. Дэкаратыўна-прыкладное і ювелірнае мастацтва. Дробная пластыка. Упрыгожанні. Прадметы культу.	Справаздача аб выкананні індывідуальнага задання
3	Культура Беларусі ў XIV – першай палове XVII стст.: мастацтва, літаратура, адукацыя	4	Помнікі эпіграфікі і пісьменства. Пячатка Ізяслава. Графіці. Барысавы камяні. Знаходкі берасцяных грамат. Бібліятэкі і скрыпторыі. Ефрасіння Полацкая. Тураўскае евангелле. Аршанскае евангелле. Літаратура. Перакладная літаратура. Кананічныя творы, патрыстыка, агіяграфія, пацерыкі і інш. Арыгінальная літаратура. Жыцці Ефрасінні Полацкай і Аўрамія Смаленскага. Аратарская проза. Асоба і творчасць Кірылы Тураўскага.	Прэзентацыі

			Выяўленчае мастацтва. Манументальныя фрэскавыя роспісы. Візантыйска-рускія традыцыі. Рэалістычныя рысы. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Крыжы-энкаліпіёны. Абразкі. Ювелірныя вырабы. Мастацкае шкло. Кавальскае майстэрства. Кафля. Рукапісная кніга. Кнігазборы. Кніга на пергамене. Лаўрышаўскае евангелле. Абклад, мініяцюры. Уплыў гатычнага мастацтва. Мсціжскае і Полацкія евангеллі. Кніга на паперы. Жыровіцкае, Шарашоўскае евангеллі. Рэалістычныя рысы ў мастацкім афармленні. Бібліятэкі Супрасльскага манастыра і Полацкага Сафійскага сабора. . Літаратура. Беларуска-літоўскае летапісанне. «Летапісец вялікіх князёў літоўскіх». Беларуска-літоўскі звод 1446 г. «Хроніка Вялікага княства Літоўскага і Жамойцкага». «Хроніка Быхаўца» - вяршыня беларуска-літоўскага летапісання. Змена жанраў і форм гістарычнай літаратуры. Баркулабаўскі летапіс. Дзённік Ф. Еўлашэўскага. Перакладная літаратура. Рыцарскі раман і воінская аповесць. «Троя». «Александрыя». «Аповесць пра Трышчана і Іжоту». Адукацыя. Сістэма адукацыі езуітаў. Калегіумы. Віленская акадэмія. Праваслаўныя брацкія школы. Базыльянскія навучальныя установы.	Прэзентацыі
4	Айчынная культура ў другой палове XVII – XVIII стст.: архітэктура і мастацтва	4	Пагаршэнне ўмоў развіцця культуры Беларусі. Наступствы войн. Паланізацыя. Статус старабеларускай мовы. Народная культура. Вусная народная творчасць. Сацыяльныя матывы. Сатырычнасць. Гістарычны эпас. Жывапіс і графіка. Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый. Фрэскавы жывапіс. Скульптура і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Разьба па дрэве.	Праца з крыніцамі.

5	Культура Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.: архітэктура, мастацтва	4	Уваходжанне Беларусі ў склад Расійскай імперыі. Палітыка царызму ў дачыненні да беларускіх зямель. Змены ў культуры як фактар і паказчык фарміравання нацыі. Архітэктура. Панаванне класіцызму. Новыя планы гарадоў. Палацава - паркавыя комплексы. Выяўленчае мастацтва. Жывапіс. Перавага свецкіх твораў. Найбуйнейшыя мастацкія школы. Накірункі. Класіцызм. Акадэмізм. Рамантызм. Роля Полацкай езуіцкай акадэміі. Жанры. Партрэтны, бытавы, гістарычны, пейзажны. І. Хруцкі.	Гутарка, праверка выкананых заданняў.
6	Развіццё культуры Беларусі ў другой палове XIX – пачатку XX стст.: архітэктура, выяўленчае мастацтва	4	Горадабудаўніцтва і архітэктура. Рост гарадоў і новыя рысы ў іх планіроўцы. Прывілеяваны цэнтр і рабочыя ўскраіны. Архітэктурная эклектыка. «Гістарычныя» стылі: рэтраспектыўна-гатычны, рэтраспектыўна-рускі, неарускі, неараманскі, неаготыка, неарэнесанс, неабарока, неакласіцызм і інш. Выяўленчае мастацтва. Этапы. Віленская рысавальная школа. Гістарычная тэматыка. К. Альхімовіч. Бытавы жанр. Графіка. Архітэктурныя пейзажы Н. Орды. Змены ў тэматыцы і жанрах у канцы XIX ст. .	Справаздача аб выкананні індыўідуальнага задання
7	Культура Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.: архітэктура і выяўленчае мастацтва	4	Горадабудаўніцтва і архітэктура. Індустрыяльнае будаўніцтва. Прамысловая архітэктура. Выяўленчае мастацтва. Агітацыйнае мастацтва. М. Шагал. Экспрэсіянізм. К. Малевіч, Л. Лісіцкі, В. Ермалаева. Супрэматызм. Віцебск - буйны цэнтр мастацкага жыцця. Партрэтны жанр. І. Ахрэмчык. В. Волкаў. Ю. Пэн. Новыя рысы творчасці. Графіка. М. Дабужынскі, С. Юдовін. Скульптура. Звужэнне тэматыкі. Жывапіс. Рэвалюцыйная праблематыка. Партрэтны жанр. М. Тарасікаў. Партрэт акадэміка М. Нікольскага.	Прэзентацыі
8	Культура Беларусі ў першае	4	Наступствы вайны. Палітычны рэжым. Ваенная	Аналіз літаратуры,

	пасляваеннае дзесяцігоддзе		тэматыка ў літаратуры і мастацтве.Архітэктара і выяўленчае мастацтва. Аднаўленне гарадоў і вёсак. Новыя генеральныя планы гарадоў. Генеральны план забудовы г. Мінска (1946 г.). Пераход да радыяльна-кальцавой планіровачнай сістэмы.Жывапіс. Ваенная тэматыка. Літаратура. Тэорыя бесканфліктнасці. Новае пакаленне творцаў. І. Шамякін. Раманы. Вяскова тэматыка.Тэатр і музыка. Барацьба з касмапалітызмам. Тэатральны рэпертуар. Спектаклі. Адукацыя і навука. Аднаўленне дзейнасці навучальных навуковых устаноў. Школьная рэформа. Сямігадовыя і сярэднія школы. Скарачэнне колькасці беларускамоўных школ.	складанне канспекта
12	Беларуская культура на сучасным этапе: нацыянальна-культурнае адраджэнне і архітэктара	5	Нацыянальна-культурнае адраджэнне. Значэнне беларускай культуры і мовы. Духоўныя арыенціры. Дзяржаўная палітыка ў галіне культуры. Новыя рысы ў горадабудаўніцтве, архітэктара і выяўленчым мастацтве. Аднаўленне храмавага дойлідства. Тэатральнае жыццё. Новыя формы і змест. Тэатр-лабараторыя беларускай драматургіі «Вольная сцэна». Музыка. У. Солтан. Оперы. Сімфоніі Дз. Смольскага, В. Войціка. Песенны жанр. Рок-музыка. Гурты «Новае неба», «Мроя», «Крама» і інш. Беларускі балет. Пастаноўкі В. Елізар'ева. Кінарэжысёры М. Пташук, В. Дашук. Тэатральныя, музычныя і кінафестывалі. «Славянскі базар» у Віцебску. Гастролі беларускіх мастацкіх калектываў за мяжой. Навука. Праблемы. Дасягненні. Перспектывы развіцця. Культурнае і навуковае жыццё беларусаў замежжа.	Справаздача аб выкананні індывідуальнага задання
	УСЯГО	35		

Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананню самастойнай работы студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне “Гісторыя культуры Беларусі”

Мэтай метадычных рэкамендацый з’яўляецца павышэнне эфектыўнасці вучэбнага працэсу, у тым ліку дзякуючы самастойнай рабоце, у якой студэнт становіцца актыўным суб’ектам навучання, што азначае:

- здольнасць займаць у навучанні актыўную пазіцыю;
- магчымасць мабілізаваць інтэлектуальныя і валявыя намаганні для дасягнення вучэбных мэтаў;
- уменне праектаваць, планаваць і прагназаваць вучэбную дзейнасць;
- звычку ініцыяваць сваю пазнавальную дзейнасць на аснове ўнутранай станоўчай матывацыі;
- усведамленне сваіх патэнцыяльных вучэбных магчымасцяў і псіхалагічную падрыхтаванасць класці праграму дзейнасці па самаразвіццю.

Віды самастойнай работы студэнтаў

Рэпрадуктыўная самастойная работа	Самастойнае азнаямленне, прагляд, канспектаванне вучэбнай літаратуры, праслухоўванне лекцый, завучванне, пераказ, запамінанне, інтэрнэт-рэсурсы, паўтарэнне вучэбнага матэрыялу
Пазнавальна-пошуковая самастойная работа	Падрыхтоўка паведамленняў, дакладаў, выступленняў на семінарскіх і практычных занятках, падбор літаратуры па праблемах дысцыпліны, напісанне рэфератаў, кантрольных, курсавых работ і інш.
Творчая самастойная работа	Падрыхтоўка тэзісаў і навуковых артыкулаў, удзел у навукова-даследчай рабоце, падрыхтоўка дыпломнай работы (праекта), удзел у студэнцкай навуковай канферэнцыі, студэнцкай навукова-даследчай лабараторыі

Арганізацыя кантролю самастойнай работы

Для паспяховага выканання самастойнай работы студэнтаў неабходна арганізаваць планаванне і кантроль з боку выкладчыкаў. Аўдыторная самастойная работа выконваецца студэнтамі на лекцыях, семінарскіх занятках, таму выкладчык павінен загадзя пабудаваць сістэму самастойнай работы з улікам яе форм, мэты, адбіраючы вучэбную і навуковую інфармацыю і сродкі камунікацый, прадумваючы ролю студэнта ў гэтым працэсе і свой удзел у ім.

**Змест дзейнасці выкладчыка і студэнта пры выкананні
самастойнай работы**

Асноўныя характарыстыкі	Дзейнасць выкладчыка	Дзейнасць студэнтаў
Мэта выканання СР	-тлумачыць мэту і сэнс выканання СР; -дае разгорнуты інструктаж аб патрабаваннях, прад'яўляемых да СР і спосабах яе выканання; -дэманструе ўзор СР	-разумее і прымае мэту СР як асобна значную; -знаёміцца з патрабаваннямі да СР
Матывацыя	-раскрывае тэарэтычную і практычную значнасць выканання СР, тым самым фарміруе ў студэнта пазнавальную патрэбу і гатоўнасць да выканання СР; матывуе студэнта на дасягненне поспеху	-фарміруе ўласную пазнавальную патрэбу ў выкананні СР; -фарміруе ўстаноўку і прымае рашэнне аб выкананні СР
Кіраванне	-ажыццяўляе кіраванне шляхам мэтанакіраванага ўздзеяння на працэс выканання СР; -дае агульныя арыенціры выканання СР	-на аснове валодання абагульненым прыёмам сам ажыццяўляе кіраванне СР (праектуе, плануе, рацыянальна размяркоўвае час і г.д.)
Кантроль і карэкцыя выканання	-ажыццяўляе папярэдні кантроль, які прадугледжвае выяўленне зыходнага ўзроўню гатоўнасці студэнта да выканання СР; -ажыццяўляе выніковы кантроль канчатковага выніку выканання СР	-ажыццяўляе бягучы аперацыйны самакантроль за ходам выканання СР; -выяўляе, аналізуе і выпраўляе дапушчаныя памылкі, уносіць карэктывы ў работу, адсочвае ход выканання СР; -вядзе пошук аптымальных спосабаў выканання СР; -ажыццяўляе рэфлексіўнае стаўленне да ўласнай дзейнасці; -ажыццяўляе выніковы самакантроль выніку СР

Ацэнка	-на аснове параўнання выніку з узорам, загадзя зададзенымі крытэрамі дае ацэнку СР; -выяўляе тыповыя памылкі, падкрэслівае станоўчыя і адмоўныя бакі, дае метадычныя парады па выкананні СР, намячае далейшыя шляхі выканання СР; -устаанаўлівае ўзровень і вызначае прагрэс студэнта, фарміруе ў яго матывацыю дасягнення поспеху ў вучэбнай дзейнасці	-на аснове суаднясення выніка з мэтай дае самаацэнку СР, сваім пазнавальным магчымасцям, здольнасцям і якасцям
--------	---	--

Пазааўдыторная самастойная работа студэнтаў (далей самастойная праца) – планаваная вучэбная, вучэбна-даследчая, навукова-даследчая дзейнасць студэнтаў, якая ажыццяўляецца ў пазааўдыторны час па заданні і пры метадычным кіраўніцтве выкладчыка, але без яго непасрэднага ўдзелу. Яна ўключае ў сябе:

- падрыхтоўку да аўдыторных заняткаў (лекцый, практычных, семінарскіх і інш.) і выкананне адпаведных заданняў;
- самастойную работу над асобнымі тэмамі навучальных дысцыплін у адпаведнасці з вучэбна-тэматычнымі планами;
- напісанне рэфератаў, дакладаў, эсэ;
- выкананне пісьмовых кантрольных і іншых работ;
- падрыхтоўку да ўсіх відаў кантрольных выпрабаванняў, у тым ліку да залікаў;
- удзел у навуковых і навукова-практычных канферэнцыях, семінарах, кангрэсах і т.п.

Выкананне любога віду самастойнай работы прадугледжвае праходжанне студэнтамі наступных этапаў:

- вызначэнне мэты самастойнай работы;
- канкрэтызацыя пазнавальнай (праблемнай або практычнай) задачы;
- самаацэнка гатоўнасці да самастойнай працы па рашэнні пастаўленай задачы;
- выбар адэкватнага спосабу дзеянняў, які вядзе да вырашэння задачы (выбар шляхоў і сродкаў для яе рашэння);
- планаванне (самастойна ці з дапамогай выкладчыка) самастойнай работы па рашэнні задачы;

Метадычныя парады і рэкамендацыі да заданняў

Усе тыпы заданняў, што выконваюцца студэнтамі, у тым ліку ў працэсе самастойнай работы, так ці інакш утрымліваюць устаноўку на набыццё і замацаванне Дзяржаўным адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі аб'ёму ведаў, а таксама на фарміраванне ў рамках гэтых ведаў некаторых навыкаў разумовых аперацый – уменне ацэньваць, аналізаваць, параўноўваць, каментавать і г.д. Некаторыя заданні патрабуюць тлумачэння:

1. Пракаментавать выказванне – растлумачыць, якая ідэя пакладзена ва ўрыўку, аб якой пазіцыі яе аўтара яна сведчыць.

2. Параўнаць – выявіць падабенства і адрозненне пазіцый па пэўных прыкметах.

3. Абгрунтаваць адзін з некалькіх прапанаваных варыянтаў адказу – прывесці аргументы на карысць правільнасці выбранага варыянту адказу і паказаць, у чым памылковасць іншых варыянтаў.

4. Аргументавать (абгрунтаваць, даказаць, растлумачыць) адказ.

5. Правесці аналіз – раскласці вывучаемыя з'явы на складовыя часткі, супаставіць іх з мэтай выяўлення ў іх істотнага і неабходнага.

6. Тэзісна выкласці ідэю, канцэпцыю, тэорыю – з выкарыстаннем матэрыялу вучэбных дапаможнікаў і іншай літаратуры, каратка, але не ў шкоду зместу сфармуляваць асноўныя палажэнні вучэння.

7. Адлюстравать схематычна – значыць раскрыць змест адказу ў выглядзе табліцы, малюнка, дыяграмы і іншых графічных формаў.

Важным складнікам самастойнай пазааўдыторнай падрыхтоўкі з'яўляецца праца з літаратурай па ўсіх відах заняткаў: семінарскіх, практычных, пры падрыхтоўцы да залікаў, экзаменаў, тэсціравання, удзелу ў навуковых канферэнцыях.

Уменне працаваць з літаратурай азначае навучыцца асэнсавана карыстацца крыніцамі. Перш чым прыступіць да засваення навуковай літаратуры, рэкамендуецца чытанне падручнікаў і навучальных дапаможнікаў.

Вывучэнне навуковай, вучэбнай і іншай літаратуры патрабуе вядзення працоўных запісаў.

Форма запісаў можа быць вельмі разнастайнай: просты або разгорнуты план, тэзісы, цытаты, канспект. Студэнтам рэкамендуецца самастойна выконваць даклады, індывідуальныя пісьмовыя заданні і практыкаванні, прапанаваныя пры падрыхтоўцы да семінарскіх заняткаў. Праца, звязаная з рашэннем гэтых задач і практыкаванняў, уяўляе сабой від інтэлектуальнай практычнай дзейнасці. Яна спрыяе выпрацоўцы ўмення і звычкі рабіць што-небудзь правільна, а таксама замацаванню навыкаў і ведаў па праблеме.

Метадычныя рэкамендацыі па напісанні пісьмовых, навукова-даследчых работ студэнтаў

Напісанне пісьмовых навукова-даследчых работ студэнтаў вырашае шэраг задач:

- навучанне студэнтаў самастойнаму пошуку і адбору вучэбнай і спецыяльнай навуковай літаратуры па прадмеце;
- прывіццё навыкаў рэферыравання навуковых артыкулаў па праблематыцы вивучаемых дысцыплін;
- выпрацоўка ўменняў падрыхтоўкі рэфератаў, дакладаў, выступаў і паведамленняў;
- набывццё вопыту выступленняў з дакладамі на семінарскіх занятках;
- сістэматызацыя, замацаванне і пашырэнне тэарэтычных і практычных ведаў і навыкаў па вивучаемых дысцыплінах;
- далучэнне студэнтаў да вырашэння праблемных пытанняў па абранай тэме работы;
- навучанне студэнтаў выкладаць матэрыял у выглядзе стройнай сістэмы тэарэтычных палажэнняў, звязаных лагічнай паслядоўнасцю і падмацаваных прыкладамі з практыкі.

Пералік выкарыстоўваемых сродкаў дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці студэнтаў

Для кантролю якасці адукацыі выкарыстоўваюцца наступныя сродкі дыягностыкі:

Вусная форма:

- вуснае апытанне падчас заняткаў;
- калоквіум.

Пісьмовая форма:

- крытэрыяльна-арыентаваныя тэсты па асобных раздзелах дысцыпліны і дысцыпліне ў цэлым;
- ацэнка рэфератаў па асобных раздзелах дысцыпліны з выкарыстаннем манаграфічнай і перыядычнай літаратуры;
- праверка эссе;
- пісьмовы залік.

Крытэрыі ацэньвання студэнтаў па вучэбнай дысцыпліне

№	Узровень засваення вучэбнага матэрыялу	Балы	Тыпы і характар заданняў і пытанняў
1	Нізкі	1 – 2	- веданне фактаў, дат, імёнаў.
2	Здавальняючы	3 – 4	- тлумачэнне спецыяльных тэрмінаў; суаднясенне паняццяў і азначэнняў.
3	Сярэдні	5 – 6	Прадугледжвае выкананне вышэй апісаных патрабаванняў, а таксама: студэнт валодае грунтоўнымі тэарэтычнымі ведамі, што ўключаюць лекцыйны матэрыял і дадатковую інфармацыю, атрыманую ў працэсе самастойнай падрыхтоўкі, ведае сутнасць і ўмее выкарыстоўваць метады і прыёмы, умее супастаўляць гістарычныя факты і праводзіць паралелі. Студэнт прымаў актыўны ўдзел у семінарскіх занятках.
4	Дастатковы	7 – 8	
5	Высокі	9 – 10	Прадугледжвае выкананне вышэй апісаных патрабаванняў, а таксама: студэнт ведае сутнасць і змест метадаў навучання на занятках па гісторыі грамадска-палітычнай думкі Беларусі; спецыфіку і методыку Студэнт прымаў актыўны ўдзел у дыскусіях, выступаў з паведамленнямі на пераважнай большасці семінарскіх заняткаў, праявіў высокія здольнасці да навукова-даследчай работы ў працэсе падрыхтоўкі да семінарскіх заняткаў.

**ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ
ПА ВЫВУЧАЕМАЙ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ
З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ**

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з вызначэннем даты і нумару пратакола)
Гісторыя Беларусі	Гісторыі Беларусі і славянскіх народаў	Змен няма	Пратакол № 9 от 28.03.2017.
Гісторыка- культурная спадчына Беларусі	Гісторыі Беларусі і славянскіх народаў	Змен няма	Пратакол № 9 от 28.03.2017.